

Име и презиме: Ванда Војводић Мицова

Адреса аутора и установе у којој ради : 4.јули 32/21 , Зрењанин ,
Историјски архив Зрењанин, Трг Слободе 10

Наслов рада : Улога знаменитих личности средњег Баната у
току Првог светског рата

Сажетак: Први светски рат оставио је снажан печат како на град Велики Бечкерек тако и на околину, односно цео средњи Банат. Најугледнији Срби (др Емил Гаврила, др Славко Жупански, др Миша Матић, Ђорђе Рашић итд.) интернирани су већ на почетку рата. Због свог националног деловања, борбе за ослобођењем и уједињењем велики број цивила српске националности провео је рат по затворима мучен, малтретиран и понижаван. Већи део тих људи имао је значајну улогу у друштвеном, културном и економском животу града. Аустро–Угарске власти нису имале обзира чак ни према женама. Будући да је помагала мужу који се залагао за ослобођење Босне и Херцеговине од анексије, и који је био осумњичен за учешће у атентату на аустријског престолонаследника Фердинанда и Олга Гаврила била је ухапшена од стране аустроугарских власти и рат провела по логорима и затворима. Албина Обремски је због своје словенске настројености била ухапшена још на почетку рата и заједно са децом интернирана у логор у Мађарској. Аустро-Угарске власти нису имале милости према њој иако је у току хапшења и суђења била у другом стању. У концентрационом логору у Мађарској се породила. На територији средњег Баната било је и добровољаца који су се борили против Аустро-Угарске државе, па ће и о њима бити речи у овом раду. Рад ће обухватити и бечкеречке Србе који су први у Банату, Бачкој и Барањи створили српско Народно веће 31.10.1918. године. које се залагало за присаједињење ових крајева Краљевини Србији. По узору на њих широм Баната, Бачке и Барање оснивају се идентична већа што је резултирало присаједињењу Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији 25.11.1918. године у Новом Саду.

Кључне речи : Први светски рат, уједињење, ослобођење, Српски народни одбор, Велики Бечкерек, др Славко Жупански, др Емил Гаврила

Улога знаменитих личности средњег Баната у току Првог

светског рата

Град Велики Бечкерек имао је изузетан значај за Аустроугарску јер је био центар Торонталске жупаније која се граничила са Србијом. Осим бројних Срба у граду постојала су и бројна српска насеља око града. Угарска влада је зато у Великом Бечкереку спроводила интензивну мађаризацију. На челу борбе за очување националног идентитета у нашем граду стала је српска интелигенција. Српске победе у Балканским ратовима изазвале су праву еуфорију међу Србима у Великом Бечкереку. У време затегнутих националних односа долази до Сарајевског атентата 28. 06.1914. године .

Након објаве рата Аустроугарска је прогласила увођење преког суда и тада почиње терор над српским становништвом и осталим слободољубивим људима у граду и околини. Похапшени су сви виђенији Срби, а већина њих је била ухапшена само због своје националне припадности. Хајка на поједине Бечкеречане почела је дан након атентата.

Двојица наших суграђана оптужена су за саучесништво у атентату. Др Емил Гаврила¹ , адвокат оптужен је за велеиздају само због тога што је један део живота провео у Босни.²

¹ Емил Гаврила ,рођен је у Великом Бечкереку 1861. године. Право и филозофију студирао је у Бечу, Бону , Будимпешти, Минхену, Берлину и Паризу. У Великом Бечкереку је 1890. године уређивао први српски лист „Глас „ . Био је адвокат верзиран за политичке процесе. Организовао је у Будимпешти 1895. године велики „Народни конгрес Срба , Словака и Румуна“ који је усвојио протестну резолуцију, због злоупотребе Закона о народности. Учесници конгреса захтевали су употребу матерњег језика у школама и локалној администрацији. Сачинио је 1898. године „Национално –верско просветни меморандум“ , којим је указао на неправде које је Аустроугарска чинила Србима на националном, верском и просветном пољу. Своју националну мисују наставио је је у Босни и Херцеговини 1896. године , где је сарађивао са босанским Србима у борби за национална и верска права. Године 1901. отишао је у Будимпешту где је радио као правни заступник Српског генералног конзулата . За великог жупана Торонталске жупаније изабран је 1920. године. Касније је именован за сенатора Краљевине Југославије. Умро је је 1933. године.

² Милан Ђуканов , „Први Српски народни одбор 1918. „ИП Београд ,Зрењанин, 2010 , стр. 29 ,30,

Др Емил Гаврила

(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 2256)

Ухапсили су не само њега већ и његову супругу Олгу, која му је помагала у његовом политичком раду. Интернирали су их у Кишкунхалаш у Мађарској, где су провели читав рат. Олга Гаврила³ је током боравка у логору претрпела много мука, па јој је здравље било заувек нарушено. Све муке је храбро и стоички подносила желећи једино да дочека дан ослобођења. У друштву је била цењена као борбена и једна од ретких интернираних жена због рада на националном ослобођењу.⁴

³ Олга Гаврила, рођена је 1860. године у Великом Бечкерек у познатој породици Поповић –Пеци која је дала низ познатих личности у друштвеном , културном и економском животу града. Умрла је 1927 . године.

⁴ ИАЗ , Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982) ,1888-1982 ,арх. бр. 2309, кутија бр. 17

Олга и др Емил Гаврила
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 937)

Други ухапшени био је пензионисани жупанијски службеник Ђорђе Рашић Раша⁵. Ухапшен је под сумњом да је умешан у атентат само зато што је његов брат Александар, иначе Загрепчанин био у Сарајеву у време атентата. У ланцима и под стражом спроведен је у Велики Бечкерек, где је затворен и отужен за велеиздају. Осуђен је на интернацију у Кишкунхалаш, заједно са др Емилом Гаврилом и његовом супругом. Био је последњи интернирац који се вратио у отаџбину у позну јесен 1918. године.⁶

Овдашње војне власти добиле су наређење да хапсе виђеније Србе иако су већ имале скоро идентичне спискове .

⁵ Ђорђе Рашић Раша рођен је Великом Бечкереку 1878. године, где се школовао и почео каријеру као жупанијски службеник. Као ватреног омладинца који се залагао за уједињење са Србијом аустроугарске власти често с га хапсиле. Пензионисан је 1911. године са свега 33 године живота. Након тога Рашић прелази 1912. године у Србију. После ослобођења радио је на поверљивим пословима жупаније. Умро је у Петровграду 1940. године.

⁶ ИАЗ , Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982) ,1888-1982 , арх. бр.2851 , кутија бр.19

Кога нису нашли код куће, односно у граду тражили су га по целој држави. Као на пример др Мишу Матића⁷, лекара, којег су ухапсили док је био у гостима у Белој Цркви. Др Миша Матић провео је осам месеци у темишварском затвору, а потом је под јаком стражом спроведен на фронт, прво у Галицију, па на Сочу.⁸

Михајло Миша Матић
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 959)

Заслугом вршиоца дужности великог жупана Агоштона Јанка ухапшени Срби предати су цивилним властима. Било је још светлих примера где су припадници немачке и мађарске националности поступали по закону и савести, а не по диктату режима. Др Имре

⁷ Др Миша Матић, рођен је у Опову 1883. године. Медицину је завршио у Будимпешти као питомац Текелијанума. После завршених студија доселио се у Велики Бечкерек 1910. године где је отпочео лекарску праксу. Још у Будимпешти био је председник друштва „Коло младих Срба „. Један је од оснивача соколског друштва у Великом Бечкереку 1912. године. Основао је друштво „Узданица“ , био је председник Јадранске страже и културно просветног одседа „Сокола.“ По завршетку рата постао је управник жупанијске болнице. Био је веома цењен као културни и друштвени радник и хуманиста. Умро је у Зрењанину 1950. године.

⁸ ИАЗ , Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982) ,1888-1982 , арх. бр.2561 , кутија бр.18

Варади⁹ бранио је оптужене Србе иако је због тога трпео жестоке притиске својих сународника. Његова одбрана је била сјајна, па је председник суда Алфелди Еде¹⁰ хтео да их ослободи али је био прегласан од стране судија Аладара Јунга и Лајоша Силађија .

Приликом хапшења маса локалних Немаца и Мађара разбијала је прозоре по кућама и радњама ухапшених , пљувала их , вређала и покушавала да их линчује, тако да их је морао штитити кордон жандармерије.¹¹ Још горе је било приликом интернирања из Великог Бечкерека у сегедински затвор Чилаг Бертен септембра 1914. године. Ево шта о томе пише један од интернираних „11.септембра дође наредба да одма све робове, убице, лопове, као и политичке кривце, сви да се имају отерати у Сегедин. А томе је био узрок што се могло дознати то што су Србијанци прешли преко границе и заузели Панчево... Затим су дошли жандари, добили су списак заробљених између којих је било Бечкеречана до 22-23 са женама које су у Бечкерек заробљене , а остали смо били ми из околине Бечкерека. Ставили су нас двоје по двоје, па оковали у ланце , а кад је нестало ланаца они су наставили везивати канапом и баш нас ђаке су повезали канапом... Међу политичким кривцима било је 4 доктора, нас 4 ђака и више чиновника, трговаца и занатлија. Спровод је добро испраћен до станице али кад смо стигли код станице онда је било слично као у Сарајеву, што је било против Срба после атентата. Скупили су се неколико бесвесних Шваба и Мађара и напујдали ону још бесвеснију светину против нас која је после вршила своје. Викали су да смо издајници, убице, ђубради и све оно најружније... Стигли смо у Сегедин касно увече може бити да је било 10 сахата.

⁹ Др Имре Варади, рођен је у Катарини (Банатском Тополовцу) 1867. године. Гимназију је завршио у Великом Бечкереку , а права са докторатом у Будимпешти. Адвокатску канцеларију отворио је 1893. године у Великом Бечкереку и укључио се у политички живот. Убрзо је постао вођа опозиционе странке(Мађарске странке) и њен посланик за Велики Бечкерек од 1906. до 1910. године. По налагау Јаше Томића, бечкеречки Срби су за њега гласали приликом избора за народне посланике. Између два рата био је и сенатор Краљевине Југославије. Умро је у Зрењанину 1959 . године

¹⁰ Др Еде Алфелди, судија, рођен је у Перлезу, 1865. године. Право је завршио у Будимпешти да би по положеном судијском испиту био постављен за судију у Тителу, а затим у Великом Бечкереку. За председника Окружног суда у Великом Бечкереку постављен је 1909. године. Написао је више веома запажених дела из области судске праксе.

¹¹ Милан Ђуканов , „Први Српски народни одбор 1918.“ ,ИП Београд ,Зрењанин, 2010 , стр. 31

Чим смо изашли из станице , почеше пљувати на нас и псовати нас. Што смо више улазили у варош све смо више пратиоца имали који су нас пратили и викали на нас... После десет дана кад су по њиховим вестима сузбили Србе почели су нас носити натраг откуда су нас и донели и јако смо се обрадовали када смо чули да ћемо и ми ићи натраг у Бечкерек и заиста 25. септембра увече јављено нам је да се спремимо за пут. Радовали смо се као да својим кућама идемо и као да не идемо опет у затвор... 26. септембра зајутра у пола осам сати били смо у Бечкерек у . Ту су нас већ чекали они исти који су нас испратили 11. Септембра .¹²

Један део интернираца децембра је пуштен кући под условом да се свакодневно јавља полицији. Други део упућен је на фронт у Галицију, а трећи део пребачен је у затвор у Капувар код Братиславе и у Чорну у Горњу Мађарску. Један од интернираца капуварског затвора био је др Славко Жупански¹³ , адвокат , који је у њему провео краће време. После тога био је упућен у војску у Вршац али да би је избегао војничким ашовом посекао је руку. Упућен је у војну болницу у Темишвар, а затим у Дебрецин одакле је пред крај рата пуштен кући. Током боравка у интернацији ни његова породица није била поштеђена шиканирања од стране власти.¹⁴

¹² ИАЗ , Ф. 43, Гаврила др Емил (1861-1933) , 1890-1933, , кутија бр.1, арх. бр.142

¹³ Др Славко Жупански рођен је у Меленцима 1889. године. Након завршене гимназије уписао је правни факултет у Будимпешти и постао питомац Текелијанума. За време студија био је активан члан универзитетске омладине и председник Пештанске уједињене омладине. Године 1907. докторирао је из области права и положио адвокатски испит. У Великом Бечкерек у отворио је адвокатску канцеларију. Са свештеником Драгутином Мојићем издавао је „Бечкеречке новине „ од 1913. до 1914. године. када су забрањене. Био је активан у Обласном одбору народне омладине и председник Окружног одбора Радикалне странке. Иницирао је подизање споменика краљу Петру I Карађорђевићу. Умро је у Зрењанину 1959. године.

¹⁴ Александар Станојловић , Петровград , Штампарииа „Голицки“ Мартинов , Петровград, 1938 , стр.64,65

Др Славко Жупански
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 825)

У истом затвору био је и свештик Драгутин Мојић¹⁵ који је пуштен из интернације 1916. године, када је већ био измучен и здравствено упропашћен.¹⁶

¹⁵ Драгутин Мојић, свештеник, рођен је у Великом Бечкереку 1865. године. Након завршене основне школе и гимназије завршио је Карловачку богословију. За време школовања у Богословији, основао је тајни литерарни лист „Слога.“ По завршеној богословији није одмах добио свештенички чин већ је био учитељ у Мокрину, где је поред редовне наставе држао бесплатне вечерње течајеве за описмењавање одраслих од 19 до 50 година старости. Након три године добио је свештеничко место. Са др Славком Жупанским основао је лист „Бечкеречке новине“, недељни лист за просвету, привреду и народну црквену аутономију. Лист је излазио у Великом Бечкереку 1913. и 1914. године. Био је сарадник и новосадске „Заставе.“ Приликом формирања Српског народног одбора 31.10.1918. године био је један од оснивача. По решењу Српског народног одбора преузео је покретање и уређивање српског дневног листа „Банатски гласник.“ Био је интелектуалац са развијеним националном свевешћу. У младости је био под утицајем Светозара Милетића. Умро је крајем 1926. године

¹⁶ ИАЗ, Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982), 1888-1982, арх. бр.2591, кутија бр.18

Драгутин Мојић

(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 940)

Живко Терзин¹⁷ је такође био затвореник капуварског затвора и малтретиран као и сви остали „велеиздајници.“ Из интернације се вратио крајем 1918. године.¹⁸

¹⁷ Живко Терзин , поседник и трговац , рођен је у Кикинди 1871. године, где је завршио Трговачку школу и почео да се бави трговином . Касније је прешао у Велики Бечкерек где је отворио радњу у главној улици. Фирма на његовој радњи била је исписана ћирилицом.Још као омладинац истицао се на националном пољу.Приликом оснивања Српског народног одбора у Великом Бечкерек у , 31.10.1918. године био је изабран за подпредседника , а затим за делегата на седници Велике народне скупштине у Новом Саду , 25.11.1918. године. Скупштина га је изабрала за члана Великог народног савета. Заслужан је и за оснивање Хипотекарне банке у Великом Бечкерек у 1934. године. Умро је у Зрењанину 1946. године.

¹⁸ ИАЗ , Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982) ,1888-1982 , арх. бр. 2974, кутија бр19.

Живко Терзин

(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 942)

Међу интернирцима Капувара били су и : др Иван Мирков , др Марко Недељковић и Душан Икић .¹⁹

У затвору у Чорни био је берберин Ђока Мијуџин²⁰ у чијој су се берберници састајали угледни Срби , политичари , привредници, интелектуалци , а нарочито земљорадници . Овог разборитг човека аустроугарске власти уписале су у своју „ црну књигу“ још пре I светског рата . У интернацији је био до фебруара 1916. године. Одатле је послат на фронт. Сличну судбину имао је и Живојин Терзин²¹, трговац , који је био истакнути припадник српских

¹⁹ Александар Станојловић , Петровград , Штампарија „Толицки „ Мартинов , Петровград, 1938 , стр.64,65

²⁰ Ђока Мијуџин , берберин , рођен је 1871 . године у Новом Милошеву. Био је оснивач Прве српске земљорадничке задруге у Великом Бечкереку 1903. године и њен секретар.Због активности у погледу организовања занатлија и земљорадника у задруге био је уписан у „ црну књигу“ аустроугарских власти. Умро је у Петровграду 1935. године.

²¹ Живојин Терзин, рођен је у Кикинди 1869. године. Био је повереник „Привредника“ на овом подручју, организације која је бринула о сиромашној деци. Ниједан национални, културни , просветни и друштвени покрет у Великом Бечкереку није прошао без његовог учешћа. Одликован је Орденом светог Саве IV степена. Умро је у Зрењанину 1959. године.

националних организација у Великом Бечкереку. Међу затвореницима у Чорни био је и брачни пар Станислав²² и Албина Обремски²³ са четворо деце и петим на путу. Станислав Обремски, текстилни техничар и супруга му Албина били су панслависти, па је због тога власт пре рата мотрила на њих. У току хапшења и суђења Албина Обремски иако у другом стању била је мучена и малтретирана. Пето дете ћерку Јелисавету родила је у логору у врло тешким условима. Њихов син Станислав Обремски млађи имао је три и по године када је одведен , а четири је провео у интернацији.²⁴

Албина и Станислав Обремски
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 938)

²² Станислав Обремски, рођен је у Лудвикову , у Пољској , 1877. године. У Велики Бечкерек дошао је 1900 . године. Био је декларисани панслависта. Власти су га ухапсиле по избијању I светског рата као руског шпијуна. Након рата радио је као чиновник у Фабрици шећера. Умро је 1930. године.

²³ Албина Обремски (девојачко презиме Толвет), рођена је у Великом Бечкереку 1882. године. Била је чиновник Просветног инспектората. По повратку из интернације вратила се послу. Умрла је у 39. години живота , 1927. године.

²⁴ ИАЗ , Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982) ,1888-1982 ,арх. бр 2628 и 2629. , кутија бр. 18

Добровољци

Од самог почетка рата, па до његовог краја Срби из средњег Баната узимали су масовно учешће у добровољачком покрету за помоћ српској војсци. То је био и један од видова испољавања српских патриотских осећања и уједно и најефикаснији вид отпора Аустроугарској политици према Србима и Србији. Један од видова борбе родољуба из Великог Бечкерека био је и добровољни прелазак у руско заробљеништво.

Милош Стефановић²⁵ потомак старе и угледне породице Стефановић је још као млад учествовао у разним националним покретима. У Србију је пребегао 1914. године и са српском војском повлачио се преко Албаније на Крф, а затим на Солунски фронт. Због дезертирања из аустроугарске војске осуђен је на смрт у одсуству. Суђење је одржано у Темишвару 1917. године.²⁶

Милош Стефановић

(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 955)

²⁵ Милош Стефановић, финансијски службеник, рођен је 1882. године у Великом Бечкереку где је завршио и трговачку школу. Био је један од оснивача соколског друштва и његов старшина. По завршетку рата био је градски сенатор. Умро је 1959. године.

²⁶ ИАЗ, Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982), 1888-1982, арх. бр 2914., кутија бр.19

Милован Петровић²⁷, службеник, је за време I светског рата са фронта у Галицији отишао у Русију где је ступио у добровољце и борио се на Добруци.²⁸ Из Великог Бечкереча на Добруци било је 200 добровољаца, а на Солунском фронту 79, а од тога је преживело њих 46.

Међу добровољцима било је и оних који се нису борили пушком већ пером, као на пример Тодор Манојловић, књижевник. Њега је рат затекао у Фиренци. Као добровољац 1916. године отишао је на Крф, где је почео да ради као редовни сарадник „Српских новина“ и „Забавника“, све до краја рата 1918. године.²⁹

У добровољцима је било и оних који нису били српске националности. Пример аустроугарски официр Игњат Кирхнер, родом из Ечке у Банату који је по објави рата ступио у добровољачки одред као редов. Као командант Сремског добровољачког одреда прославио се диверзантским упадима на земунску страну. У овим акцијама је и рањен, али није напуштао одред. Приликом одбране Београда 1915. године тешко је рањен. Војници су га пренели преко Албаније, а потом је евакуисан у Француску.³⁰

Формирање Српског народног одбора

За присаједињење Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији најзаслужнији су Бечкеречани. Први Српски народни одбор формиран је на иницијативу др Славка Жупанског у згради српске православне црквене општине 31.10.1918. године у Великом

²⁷ Милован Петровић, рођен је у Кетфељу (Румунија), 1886. године. По завршетку I светског рата радио је у Великом Бечкеречу до 1927. године као финансијски стручњак, а затим као службеник Завода за осигурање радника до 1941. године. Умро је у Зрењанину 1966. године.

²⁸ ИАЗ, Ф. 667, Драгољуб Чолић, (1908-1982), 1888-1982, арх. бр. 2662, кутија бр. 18

²⁹ Тодор Манојловић књижевни и ликовни критичар, драмски писац и теоретичар, рођен је 1883. године у Великом Бечкеречу. У Београду је 1900. године на његову иницијативу формирана је „група уметника“ коју су између осталих чинили Иво Андрић, Милош Црњански, Растко Петровић, Десанка Максимовић итд. Ова група се афирмисала између два рата у знаку модернизма. Завршио је Филозофски факултет—одсек историја уметности у Базелу 1914. године. Био је секретар Београдске опере, Матице Српске, уредник Матице Српске, члан управног одбора Народног позоришта „Тоша Јовановић.“ Одликован је Палмом француске академије и многим другим наградама. Преводио је са мађарског, француског и немачког језика. Написао је велики број песама, есеја, чланака и критика, које су обухватале све области уметничког стваралаштва. Умро је у Зрењанину 1968. године.

³⁰ Мр Адам Стошић „Велики дани Србије 1914-1918“ Крушевац-Београд, 1994, стр. 417

Бечкереку. Касније су исти одбори основани широм Баната, Бачке и Барање. Ово веће основало је деветоро истакнутих грађана Бечкерека : др Андрија Васић, прота Жарко Стакић , поп Драгутин Мојић , Живно Терзин , Милан Ракић , Паја Ристић , Светозар Исаковић, Јефта Вуков и др Славко Жупански. За председника био је изабран др Андрија Васић³¹, адвокат, а за почасног др Емил Гаврила који се налазио у интернацији. Српски народни одбор основао је Српску народну гарду односно своју војску 1.10.1918. године. За команданта Српске гарде постављен је пензионисани потпуковник Михајло Веиновић³². Командант гарде се такође налазила у згради православне црквене општине. Тада је први пут јавно истакнута српска застава у граду. Заставу је сашио ратар Милан Гардиновачки и предао је Михајлу Веиновићу.

³¹ Др Андрија Васић , жупанијски правозаступник и адвокат , рођен је у Вршцу 1874. године. Породива Васић се сели у Велики Бечкерек 1894 . године. По завршетку права запослио се у Торонталској жупанији као помоћник жупанијског правозаступника. Био је један од оснивача Српске штедионице д.д. 1906. године и њен председник до 1938. године. мро је у Београду 1955. године.

³² Михајло Веиновић, пензионисани аустријски пуковник, рођен је у Госпићу, у Лици , 1860 . године. Војну академију завршио је у Бечу. Већи део живота провео је у Великом Бечкереку, као официр 29. регименте . Био је оснивач „Сокола“ и његов председник. Умро је у Великом Бечкереку 1920. године.

Михајло Веиновић
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 939)

Српски народни одбор и гарда преузели су власт у граду без проливања крви. Српска војска ушла је у град на челу са пуковником Драгутином Ристићем на челу 17.11.1918. године уз клицање одушевљене масе.

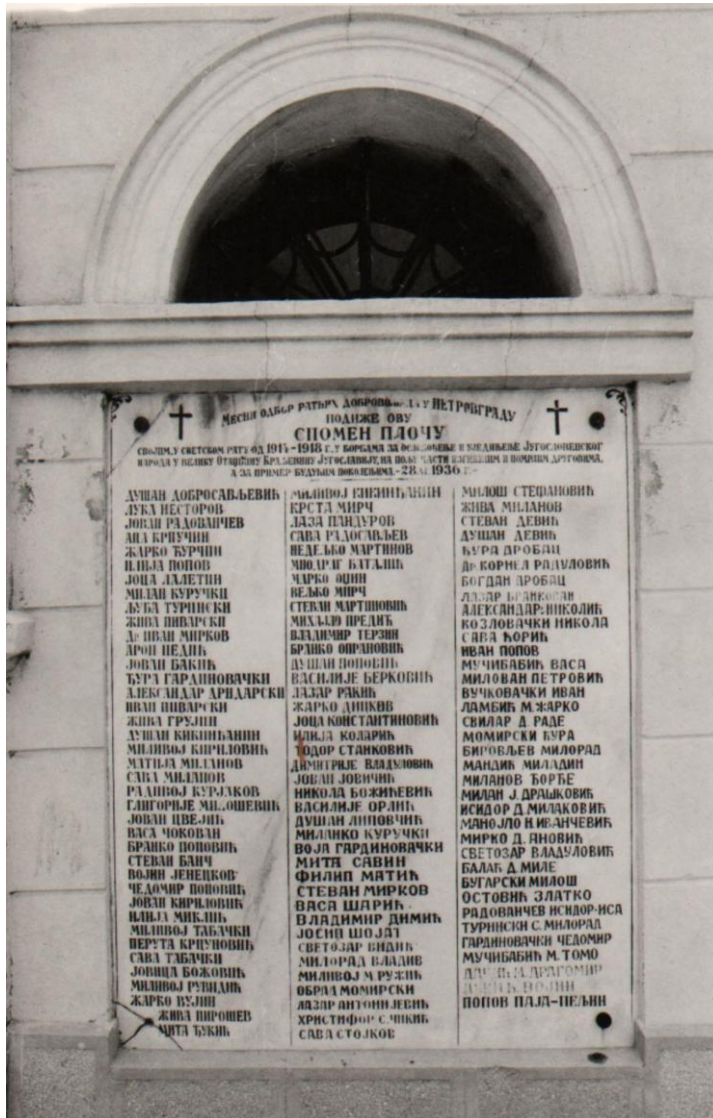

Подпуковник Мика Ковачевић и др Славко Жупански приликом дочека српске војске 17.11.1918.
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 830)

Постојала су два концепта уједињења. Један је био да се Срби из Банат, Бачке и Барање прикључе држави Словенаца, Хрвата и Срба и други да се прикључе Србији. Великобечкеречки одбор је први одлучио да се припоји Србији, а да се тек после одлучи судбина Југославије. Исту одлуку донели су и Панчево и Кикинда, односно цео Банат. Великобечкеречки, односно банатски концепт присаједињења приватила је Велика народна скупштина у Новом Саду која је одржана 25.11.1918. године под председавањем Јаше Томића.

На крају можемо закључити да је на челу борбе за очување националног и верског идентитета стајала факултетски образована интелигенција са израженим патриотским осећањима, ако и то да је Велики Бечкерек у борби за ослобођење и уједињење узео велико учешће. Добровољци и интернирци истицани су као пример и узор друштвеног понашања. Већина ових људи у међуратном периоду налазила се на најзначајнијим местима политичког, привредног и културног живота у Великом Бечкерек и Банату. Тако је др Славко Жупански након ослобођења изабран за првог градског начелника и великог жупана, др Емил Гаврила био је велики жупан Торонталске жупаније, а касније је именован за сенатора Краљевине Југославије. Милош Стефановић је након рата био градски сенатор, а 1931. године градски начелник, а потом и први председник општине.

Све жртве, патње и понижавања која су вековима трпели банатски Срби добила су своју сатисфакцују ослобођењем и уједињењем са осталим Србима.

Spomen ploča dobrovoljcima Prvog svetског рата на Успенском храму
(Ф. 45 Збирка фотографија 1890-2003 ИА Зрењанин бр. 946)

Summary: The First World War left a strong imprint to the city of Great Beckerek and the environment, and the entire Middle Banat. The most distinguished Serbs (Dr. Emil Gavrilica, Dr. Slavko Županski, Dr. Miša Matic Đorđe Rašić, etc.) were interned at the beginning of the war. Because of their national activities, the struggle for the liberation and unification of a large number of Serbian civilians spent the war in prison tortured, mistreated and humiliated. Most of these people had a significant role in the social, cultural and economic life of the city. The Austro-Hungarian authorities had no respect to women at all, because they mistreated and tortured all of them. Since Olga Gavrilica helped the husband who campaigned for the liberation of Bosnia and Herzegovina of the annexation, and who was suspected of involvement in the assassination of Austrian Archduke Ferdinand, she was arrested by the Austro-Hungarian authorities and the war conducted in camps and prisons. Albina Obremski was arrested for her Slovenian inclination at the beginning of the war and together with the children interned in a camp in Hungary. Austro-Hungarian authorities did not have mercy on her, although during the arrest and trial she was pregnant. In the concentration camp in Hungary she gave a birth. On the territory of Central Banat there were volunteers who fought against the Austro-Hungarian Monarchy, so it will be discussed about them in this paper. The work will include the Beckerek Serbs who were the first in Banat, Bačka and Baranja to create the Serbian National Council on October 31st, 1918. this promoted the annexation of these territories to the Kingdom of Serbia. Following the example of them all over the Banat, Bačka and Baranja were established identical councils resulting in annexation of Banat, Bačka and Baranja to the Kingdom of Serbia on November 25th, 1918.